

А. Іщик,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
A.Ishchik,
master`sstudent
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

СИСТЕМА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

SYSTEM OF WORK OF A PRIMARY CLASS TEACHER REGARDING THE FORMATION OF A CULTURE OF A HEALTHY LIFESTYLE

***Анотація.** У статті розглядаються питання пов'язані з проблемою формування культури здорового способу життя в початковій школі. Розглянуто поняття «здоровий спосіб життя». Описано роль вчителя початкових класів у формуванні культури здорового способу життя молодших школярів. Наведено приклади уроків за допомогою яких може розкриватись поняття здоров'я та здорового способу життя.*

***Ключові слова:** культура здоров'я, здоровий спосіб життя, вчителі, початкових класів, молодші школярі ,школа, система, формування, здоров'язбереження.*

***Abstract.** The article deals with issues related to the problem of forming a culture of a healthy lifestyle in primary school. The concept of "healthy lifestyle" is considered. The role of the primary school teacher in the formation of a culture of healthy lifestyle of younger schoolchildren is described. Examples of lessons with the help of which the concept of health and a healthy lifestyle can be revealed are given.*

***Key words:** culture of health, healthy lifestyle, teachers, primary classes, younger students, school, system, formation, health care.*

На сьогоднішньому етапі розвитку України зростає рівень захворювань населення, різко знижується працездатність організму людини, особливо дітей і підлітків. Тому однією з найважливіших проблем сучасної педагогічної науки є пошук нових підходів до організації навчально-виховного процесу в школі, спрямованих на гуманізацію освіти, що забезпечить створення оптимальних умов для духовного зростання особистості, повноцінної реалізації психофізичних можливостей, збереження та зміцнення здоров'я.

В даний час перед вищою педагогічною освітою стоїть завдання підготовки вчителя не тільки якісного здійснити професійну діяльність, а й здатного зберегти та примножити здоров'я школярів. Школа сьогодні – один із небагатьох соціальних

інститутів, у рамках якого можливе здійснення роботи з формування культури здоров'я дітей, про що свідчить практика діяльності найкращих педагогічних колективів. У той же час освітній процес у сучасній школі, як і раніше, значною мірою зорієнтований на освітню парадигму, що веде до суперечності між потребою суспільства у вихованні здорового покоління та нездатністю школи та вчителя до реалізації цього найважливішого соціального замовлення.

Враховуючи актуальність проблеми збереження здоров'я громадян України, у більшості державних документів щодо освіти (Національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти, програма «Здоров'я нації») одним із пріоритетних завдань визначено формування засад здорового способу життя через освіту, створення здоров'язберігаючого освітнього середовища, становлення духовного, психічного та фізичного здоров'я особистості, формування у дітей відповідального ставлення до нього як вищої індивідуальної та суспільної цінності. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти в Україні перед педагогами та батьками постає пріоритетне завдання – навчання людини відповідальному ставленню до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до високих індивідуальних та суспільних цінностей. Це здійснюється через розвиток ефективної валеологічної освіти, повноцінне медичне обслуговування, оптимізацію режиму навчально-виховного процесу, створення екологічно сприятливого життєвого простору, залучення до фізичної культури та спорту всіх учасників навчально-виховного процесу [7].

Проблемі збереження здоров'я та різних аспектів здорового способу життя присвячені дослідження філософів, медичних працівників, педагогів, психологів, соціологів М. Амосова, Г. Власюк, В. Войтенко, М. Гончаренко, О. Дубогай, Н. Куїнджі, Ю. Лисицина, В. Оржеховської, Л. Сущенко, А. Коча.

Зміст і методи виховання здорового способу життя школярів різних вікових груп досліджують О. Омельченко, Г.Власюк, О.Гречишкіна, Н. Олійник, Н. Пахальчук. формування культури здоров'я вчителя – С.Горбушина, В.Магін та ін.

Здоровий спосіб життя – поняття, яке вживається сьогодні дедалі частіше. Становлення здорового способу життя як соціального феномена сучасності пов'язано, в першу чергу, знеобхідністю подолання біомедичного підходу до розуміння здоров'я, а також включенням у полесору кожної людини проблеми її способу життя як фактора, що визначає здоров'я якнайважливішої характеристики життєдіяльності загалом. Центральним елементом поняття «здоровий спосіб життя» є уявлення про спосіб життя як характеристики конкретних соціокультурних форм, способів та механізмів життєдіяльності суб'єктів [4, с. 125].

Поліпшення стану здоров'я нового покоління – найважливіше завдання сучасності, у комплексному рішенні якого неможливо обійтися без загальноосвітньої школи. Необхідно організувати шкільну діяльність так, щоб учні підвищували свій рівень здоров'я та закінчували школу здоровими. Питання, чи можна сформувати культуру здоров'я учнів лише під час уроків фізкультури чи класних годинах цікавить

багатьох. На наш погляд, необхідна цілісна система навчально-виховної роботи у цьому напрямі.

Відомо, що здоров'я на 50-55 % залежить з його життя, тобто. поведінки, яка багато в чому зумовлена рівнем культури здоров'я особистості. Вивчення досвіду роботи педагогів показує, що кожна навчальна дисципліна в школі має великі потенційні можливості для формування цінності інтелектуально-світоглядного, емоційного, відносного аспектів здоров'яорієнтованої свідомості особистості учня [1].

На уроках української мови у початковій школі доцільно проводити твори на теми: «Що таке здоров'я», «Що може людина – що можу я?», «А світ прекрасний, якщо...», «Моя поведінка та моє здоров'я». Як показує практика, вчителі початкових класів у процесі формування культури здоров'я школярів під час уроків української нерідко використовують вільні диктанти, тематика яких спрямовано формування в молодших школярів цінностей здорового життя здоров'я та знань у сфері здоров'я.

У ході вирішення математичних завдань учні можуть дізнатися додаткову інформацію про індивідуальне здоров'я та фактори його забезпечення. Так, завдання, розроблені на основі анатомо-фізіологічної тематики, дозволяють учням дізнатися багато нового про склад і функції опорно-рухового апарату, серцево-судинної, дихальної, травної, нервової та інших систем.

Неоціненним є значення уроків літератури у формуванні та корекції морального здоров'я учнів. Відомо, що призначення літератури, як навчального предмета, полягає в тому, щоб олюднити душу дитини, уявити їй гуманістичну картину світу та допомогти у пошуках сенсу життя. Розвитку пізнавального інтересу та формування знань з проблем здорового способу життя сприяє залучення школярів до читання спеціальної та художньої літератури.

На уроках образотворчого мистецтва у початковій та середній школі одна з ключових тем пов'язана з дослідженням культури людського тіла, його пропорцій. Важливим моментом є формування у школярів етичного сенсу краси людського тіла. Таке завдання вирішується, зокрема, щодо образу людини у мистецтві, культури древньої Греції, античної скульптури. У темах «Олімпійські ігри», «Спартакіада» тісно переплітаються моральні та фізичні аспекти здоров'я людини. Взаємозв'язок психічного, фізичного і морального простежується, наприклад, у темі «Малюємо доброго та злого героя» [2, с. 8].

Аналіз навчально-методичного комплексу шкільних предметів свідчить про недостатню орієнтацію їхнього змісту на культуру здоров'я людини. Тим не менш, кожен вчитель на своїх уроках має можливість творчо підійти до відбору текстів для читання, диктантів, викладів, розробки завдань, вправ, тем творів, творчих робіт та дослідницьких проектів у контексті, що розглядається [9, с. 15].

Отже, одним із провідних завдань системи сучасної професійної освіти має стати підготовка педагога, у тому числі вчителя початкових класів, який має високий рівень культури здоров'я, здатний застосовувати на практиці принципи здорового способу життя, у тому числі для раціональної організації своєї праці та відпочинку, організувати процес самостійного пізнання та пошуку оптимальних шляхів у галузі

ведення здорового способу життя, активно залучаючи учнів та їхніх батьків, здійснювати пропаганду різних засобів оздоровлення організму.

Таким чином, творчий підхід вчителя до викладання предметів дає можливість використання змісту предметів природного циклу на формування у школярів цінностей здоров'я та здорового способу життя.

Література

1. Горащук В. П. Теоретичні підходи до формування культури здоров'я школярів/Основи здоров'я і фізична культура, 2010. № 5. С.10-13.
2. Деркач Л. Виховання громадянськості у молодших школярів на уроках і в позаурочний час. Початкове навчання та виховання, 2004. № 16. С. 2-9.
3. Дудорова Л. Ю. Педагогічні умови формування потреби в здоровому способі життя майбутніх учителів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Вінниця, 2009. 24 с.
4. Енциклопедія освіти: АПН України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Коча І. А. Особливості формування здорового способу життя учнів початкової школи в сучасному освітньому просторі. Педагогічний альманах, 2018. № 39. С. 10-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2018_39_3
6. Лесик В.В. Формування здорового способу життя в загальноосвітніх навчальних закладах засобами освіти і виховання. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип.49. – С. 198-203.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. – К.: Шк. світ, 2001. – 21 с.
8. Олійник Н. А. Формування культури здорового способу життя студентської молоді. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2012. № 5(23). С. 172-180.
9. Омельченко О.В. Особливості професійно-педагогічної діяльності вчителя початкових класів з організації здоров'язберігаючого навчально-виховного процесу : Автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спеціальність - 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Харків, 2008. – 20 с.
10. Пахальчук Н. Фізичне виховання дітей старшого дошкільного віку та молодших школярів засобами ботмерівської гімнастики. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури. – К. : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3 (58). – С. 45-49

Г. Кіт,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

H. Kit,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Primary School Education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University